

Program školního metodika prevence patologických jevů

Střední odborná škola Třineckých železáren
Lánská 132
739 61 Třinec-Kanada

**Program proti šikanování ve škole
školní rok 2019/2020**

Zpracoval:
Mgr. Tomáš Sikora
školní metodik prevence

Třinec 2. září 2019

Obsah

1. Východiska programu	3
1.1 Cíl programu	3
2. Odpovědnost školy a pedagogických pracovníků	3
3. Charakteristika šikany	5
4. Postupy pro řešení šikanování	7
4.1 Vyšetřování počáteční šikany	7
4.2 Vyšetřování pokročilé šikany	7
4.3 Jednotný postup při zjištění šikany na škole	8
4.4 Nápravná opatření.....	8
5. Šikana zaměřena na učitele	9
5.1 Krizový plán při šikaně na učitele	10
6. Důležitá telefonní čísla.....	11
7. Přílohy	12
Příloha č. 1 - Informace pro žáky ohledně šikanování.....	12
Příloha č. 2 - Přímé a nepřímé varovné signály šikanování.....	13
Příloha č. 3 - Informace pro rodiče ohledně šikanování	14
Příloha č. 4 - Stádia šikanování	16
Příloha č. 5 – Formulář o výpovědi.....	17

1. Východiska programu

„Program proti šikanování“ je dokument, který je zpracován naší školou na základě

- Zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) v aktuálním znění
- Metodického pokynu ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních č.j. MSMT-21149/2016
- Metodického doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č.j.: 21 291/2010-28
- Platného Školního řádu Střední odborné školy Třineckých železáren, Třinec – Kanada a platní legislativy.

Program je určen jak pedagogickým pracovníkům školy, tak i nepedagogickým pracovníkům, v neposlední řadě se rovněž týká rodičů a žáků školy. Žáci jsou seznámeni s tímto programem v rámci třídnických hodin na začátku školního roku. Rodiče jsou seznámeni s programem na třídních schůzkách, případně na webových stránkách školy.

1.1 Cíl programu

Cílem programu je vytvořit ve škole bezpečné, respektující a spolupracující prostředí. Škola se zaměří na oblast komunikace, rozvíjení pozitivních vztahů mezi žáky ve třídách i mezi žáky a učiteli. Program konkretizuje preventivní mechanismy, které škola používá k tomu, aby šikanu minimalizovala a měla ji pod kontrolou.

2. Odpovědnost školy a pedagogických pracovníků

Odpovědnost školy

Škola či školské zařízení má jednoznačnou odpovědnost za děti a žáky. Škola je povinna podle usnesení § 29 zákona č. 561/2004 Sb. zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví žáků v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit a současně vytvářet podmínky pro jejich vývoj a pro předcházení vzniku rizikového chování (soc. patologických jevů).

Škola má ohlašovací povinnost při výskytu šikany v následujících případech:

- dojde-li v souvislosti se šikanou k jednání, které by mohlo naplňovat znaky přestupku nebo trestného činu, obrací se škola na Policii ČR.

Odpovědnost za plnění programu

- na tvorbě i realizaci programu se podílejí všichni pedagogičtí pracovníci
- koordinace programu je v kompetenci školního metodika prevence
- za realizaci a hodnocení je odpovědný ředitel školy

Výchovný poradce

Výchovný poradce úzce spolupracuje s metodikem prevence, v případě odhalení šikanování navrhuje opatření, svolání výchovné komise, vede individuální konzultace s dětmi, s rodiči, informuje o možnostech odborné péče a další pomoci (adresář sociálních služeb, linku bezpečí, apod.). Jedná se sociálním odborem. Konzultuje problémy s odbornými pracovišti – SPC, PPP.

Metodik prevence

Metodik prevence spoluvytváří školní program proti šikanování, podílí se na jeho realizaci. Komunikuje s učiteli v oblasti primární prevence, v případě vzniklého problému dává podněty k možné nápravě. Spolupracuje se specializovanými institucemi a organizacemi, zejména s metodikem prevence v PPP. Předává informace týkající se diagnostiky a řešení šikany. Podílí se na vyšetřování šikany.

Pedagogové

Třídní učitel se podílí na odhalování možné šikany. Třídní učitel je v kontaktu s rodiči žáků své třídy prostřednictvím třídních schůzek, osobních setkání a dalších možností komunikace. Pedagogičtí pracovníci vedou důsledně a systematicky žáky a studenty k osvojování norem mezilidských vztahů založených na demokratických principech respektujících identitu a individualitu žáka. Pomáhají rozvíjet pozitivní mezilidské vztahy a úctu k životu druhého člověka. Všichni pedagogičtí pracovníci by měli vnímat vztahy mezi žáky a atmosféru v třídních kolektivech, kde působí, jako nedílnou a velmi důležitou součást své práce. Důležité aktivity školy nelze spojovat jen s určitým vyučovacím předmětem nebo skupinou předmětů.

Vztahy a chování pedagogických i nepedagogických pracovníků vůči sobě a vůči žákům ovlivňují chování žáků.

Vedení školy

Sleduje problémy v kontextu celé školy a dělá personální a organizační opatření ke zlepšení vzájemného soužití ve škole. Je odpovědný za systémové aktivity školy v oblasti prevence šikanování a násilí. Vychází přitom z Metodického doporučení č. j. 21291/2010-28 k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních. Zajistí vzdělávání pracovníků (pedagogických i nepedagogických) v akreditovaných kurzech k problematice šikanování. Zajistí v souladu s pracovním řádem dohled pedagogických pracovníků nad žáky zejména ve škole před vyučováním, o přestávkách mezi vyučovacími hodinami. Především pak v prostorách, kde k šikanování již došlo nebo kde by k němu mohlo docházet. Zajistí, aby žáci i pedagogičtí pracovníci byli seznámeni s negativními důsledky šikanování, a to jak pro jeho oběti a pachatele, tak i pro celý třídní (školní) kolektiv. Za zvlášť nebezpečnou je třeba považovat tendenci podceňovat počáteční projevy šikanování.

3. Charakteristika šikany

Šikana je agresivní chování ze strany žáka/ů vůči žákovi nebo skupině žáků či učiteli, které se v čase opakuje (nikoli nutně) a je založeno na vědomé, záměrné, úmyslné a obvykle skryté snaze ublížit fyzicky, emocionálně, sociálně a/nebo v případě šikany učitele také profesionálně. Šikana je dále charakteristická nepoměrem sil, bezmocností oběti, nepříjemností útoku pro oběť a samoúčelností agrese.

Přímá šikana může mít podobu fyzickou (např. bití, plivání, tahání za vlasy), verbální (např. vulgární nadávky, zraňující komentáře k rase, národnosti, etnicitě, náboženství nebo sexualitě, výhrůžky, násilné a manipulativní příkazy); nebo neverbální (např. urážlivá gesta a zvuky, zírání, používání zstrašujících nebo výhrůžných výrazů ve tváři, nebo v řeči těla, ničení/schovávání/kradení věcí nebo učebních pomůcek).

Nepřímá šikana má za cíl způsobit emocionální a psychologické utrpení a poškodit sociální status oběti. Tato šikana je vykonávána způsobem, kdy útočník působí bolest tak, aby to

vypadalo, že žádný takový záměr ve skutečnosti nemá. Hlavní agresor k útoku často využívá prostředníka, neútočí přímo. Nepřímá šikana je většinou nefyzická, nicméně v některých případech může být také třetí strana manipulována do situace, kdy má zapříčinit fyzické ublížení. Nefyzické formy nepřímé šikany pak mohou zahrnovat záměrnou ignoraci nebo izolování žáka nebo učitele rozšiřování zákeřných pomluv a lží, neoprávněná nařčení ze sexuálního obtěžování nebo nespravedlivého hodnocení (u učitele), ničení pověsti a reputace, ponižování před ostatními žáky i pedagogy, nepříjemné sexuální provokace.

- Jednou z nejčastějších forem šikany je také elektronická šikana, tj. **kyberšikana**, která může mít podobu např. zakládání falešných profilů na jméno žáka či učitele s demonstrujícím obsahem, prezentace ponižujících videí na portálech, jako je youtube.com, spoluzaci.cz nebo facebook.com apod., prezentace zraňujících komentářů na webu, rozesílání vulgárních nebo výhružných koláží s tváří žáka nebo učitele či příslušníků jeho rodiny, výhružné SMS nebo e-maily apod. Oproti šikaně tváří v tvář má kyberšikana ze své podstaty mnohem větší dosah, čímž ještě více zhoršuje prožívání oběti.

4. Postupy pro řešení šikanování

4.1 Vyšetřování počáteční šikany

- Po nahlášení či zjištění události týkající se šikany, má pedagog, kterému byla událost nahlášena povinnost ihned sepsat zápis o šikaně nebo ublížení (Příloha č.5).
- Po provedení zápisu kontaktujte školního metodika prevence, kterému předáte originál zápisu. (Šikanu ve třídě neřešte individuálně bez předchozího projednání s metodikem prevence).
- Spojit se s rodiči případné oběti, konzultovat výskyt nepřímých znaků šikany.
- Vyslechnout oběť – citlivě, diskrétně, zaručit bezpečí a důvěrnost informací. **NIKDY** neřešit problém opřed celou třídou!
- Nalezení vhodných svědků.
- Zajistit ochranu oběti šikany.
- Výchovná komise na základě shromážděných informací posoudí, zde se jedná o šikanu a jaký je stupeň její závažnosti a navrhne další postup vůči obětem i agresorům i třídě jako celku.
- Rozebrat situace ve třídě (vynechat citlivé detaily), vysvětlit nebezpečí a důsledky šikany, oznámit potrestání viníků. Třídu i nadále pozorně sledovat.

4.2 Vyšetřování pokročilé šikany

- Bezprostřední záchrana oběti.
- Domluva pedagogických pracovníků na spolupráci a postupu vyšetřování.
- Výpovědi jsou zaznamenávány dostatečně přesně. Dle situace je možno agresory oddělit od kolektivu, aby nemohli ovlivnit svědky, případně se domluvit na křivé výpovědi.
- Pokračující pomoc a podpora oběti.
- Nahlášení PČR.
- Vlastní vyšetřování, případně vyžádat pomoc nezávislé organizace.

4.3 Jednotný postup při zjištění šikany na škole

a) **Okamžitá ochrana oběti** - Umístění žáka do chráněného prostředí s dohledem dospělé osoby. Dle uvážení učitele či učitele odborného výcviku kontaktování rodičů, aby si dítě vyzvedli a domluvili se na dalším postupu.

b) **Stanovení strategie** - Situaci řeší preventivní tým školy.

c) **Rozhovor se žáky v pořadí: oběť, svědci, agresori**

Ihned provede vykonávající dozor (písemně dle formuláře). Výpovědi jsou zaznamenávány dostatečně přesně. Dle situace je možno agresory oddělit od kolektivu, aby nemohli ovlivnit svědky.

Je třeba zajistit:

- Kdo je oběť, kdo agresor
- Kdy a kde k šikaně dochází
- Kdo je svědek
- Jak dlouho a jak často trvá

d) **Oznámení** - vedení školy informuje příslušné orgány, informace učitelскому sboru, návrh výchovného opatření -důtka ředitele školy, podmíněné vyloučení ze studia, vyloučení ze studia, práce s klimatem třídy

e) Individuální schůzky s rodiči aktérů (agresorů, oběti) - výchovné komise

f) Třídnická hodina pro žáky

4.4 Nápravná opatření

Škola má k dispozici pro zastavení násilí agresorů nápravná opatření, z nichž některá přicházejí při šikanování v úvahu:

- výchovná opatření (napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitele školy; snížení známky z chování; podmíněné vyloučení a vyloučení ze školy)
- vyloučení ze školy při mimořádně závažné šikaně a opakované šikaně po rozhodnutí výchovné komise. Při vyloučení žáka se musí postupovat v souladu se zákonem č. 561/20004 Sb., předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů a zákonem č. 500/2004 Sb., správní řád.

- v extrémních případech si lze představit potřebu urychlit proces vyloučení žáka proto, aby se neopakovaly negativní projevy plynoucí z přítomnosti problematického žáka ve škole. Taková potřeba může vzniknout zejména v situaci, kdy selžou všechna ostatní opatření organizačního, výchovného či kázeňského charakteru. Pro urychlení procesu vyloučení žáka ze školy zejména v jasných případech, kdy není pochyb o tom, že jsou pro takový postup splněny podmínky, je možné uvažovat o vyloučení odkladného účinku rozhodnutí o vyloučení žáka ze školy podle § 85 správního řádu. Takto nabyde rozhodnutí o vyloučení žáka ze školy právní moci již doručením účastníkovi nebo účastníkům řízení a nemusí se čekat na uplynutí lhůt pro podání odvolání, případně na rozhodnutí o odvolání. Žák bude takto vyloučen ze školy již dnem doručení rozhodnutí žákovi (v případě, že je žák zletilý), nebo jeho zákonným zástupcům;

5. Šikana zaměřena na učitele

- Šikana zaměřená na učitele ze strany žáků musí být chápána jako celostní a multidimenzionální problém, který se týká všech členů školy.
- Není pouze výsledkem osobnostních charakteristik učitele nebo jeho sociálních či pedagogických kompetencí, jak bývá někdy interpretována. Neměla by být proto v žádném případě považována za individuální záležitost konkrétního pedagoga, kterou by si měl vyřešit sám.
- Odpovědnost za prevenci a řešení šikany nese vedení školy, potažmo také zřizovatel.
- Šikana zaměřená na učitele je specifická tím, že dojde k narušení jasně definovaných rolí (učitel × žák) a žák/student se dostane do pozice větší moci než pedagog, bez ohledu na formálně vyšší moc a autoritu učitele.
- Šikana zaměřená na učitele se nejčastěji odehrává ve škole – ve třídách a na chodbách, nicméně může se odehrávat také mimo školu ve veřejných prostorech, v místě bydliště pedagoga nebo v kyberprostoru.
- Je zapotřebí mít na paměti, že šikanou může trpět i vysoce zkušený a kompetentní pedagog. Pedagog může vnímat situaci, kdy je šikanován žáky, jako stigma a pociťuje stud a selhání, což mu zároveň často brání vyhledat pomoc u kolegů, vedení školy nebo ve svém okolí.

- Pedagog, který čelí šikaně ze strany žáků, je v dané situaci v pozici oběti, která by neměla zůstat v situaci sama, ale měla by vyhledat pomoc ostatních. Nelze očekávat, že situaci, kterou lze klasifikovat jako šikanu, vyřeší pedagog v pozici oběti sám.

5.1 Krizový plán při šikaně na učitele

- Pedagog v pozici oběti šikany či pedagog, který je svědkem takovéto situace, vyhledá bezprostředně pomoc, obrátit se může na:
  - Ředitele školy, zástupce ředitele školy
  - Školního metodika prevence
  - Výchovného poradce
  - Školního psychologa
  - Kolegu, ke kterému má důvěru
- Vždy informuje ředitele školy
- V případě potřeby zajistí vedení školy učitelé chráněné prostředí
- Preventivní tým školy zajistí další šetření, provede postupně rozhovor:
  - s obětí, se svědky (nejlépe s celou třídou)
  - s agresorem/y – zabránění domluvě agresorů na křivé výpovědi, případně konfrontace mezi nimi
  - nebo o šetření požádá odborníka na problematiku šikanování z PPP
  - z rozhovoru provádí zápis
  - o výsledcích šetření informuje ŘŠ, pokud se šetření přímo neúčastní
- ŘŠ pozve prokazatelným způsobem (nejlépe doporučeným dopisem) zákonné zástupce agresora/rů do školy k pohovoru s výchovnou komisí (VK)
- ŠMP nebo VP provede zápis z VK
- ŘŠ udělí agresorovi/ům kázeňské opatření v souladu se školním řádem
- ŘŠ informuje Policii ČR, došlo-li k závažnějšímu případu šikanování
- Škola zajistí posouzení sociálních vztahů ve třídě, kde se šikana odehrávala a na základě výsledků nastaví odpovídající řešení – zajistí intervenční program k řešení šikany za účelem znovunastolení bezpečí ve třídě.
- ŘŠ nabídne pedagogovi odbornou pomoc a podporu – konzultace, odkaz na odbornou péči apod.

6. Důležitá telefonní čísla

Pokud nikomu nedůvěřuješ, volej:

Linka důvěry	800 155 555
Linka bezpečí	116 111
Linka vzkazů	800 111 113
ELPIS (Poradna pro oběti trestných činů a pro týrané a zneužívané ženy)	558 320 300
Bílý kruh bezpečí (pomoc obětem trestné činnosti), Ostrava	596 489 204
Policie ČR	158

7. Přílohy

Příloha č. 1 - Informace pro žáky ohledně šikanování¹

Zpracováno podle metodického pokynu MŠMT k řešení šikanování ve školách a školských zařízeních Č.j MSMT- 22294/2013-1.

Co je to šikanování?

Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky, tak i útoky slovní, rovněž se může realizovat prostřednictvím elektronické komunikace, jedná se o tzv. kyberšikanu. Šikanování je vážná věc a v řadě případů bývá trestným činem.

Proč bývá člověk šikanován?

Není to proto, že by byl špatný, nebo proto, že by si to nějak zasloužil. Chyba není v něm, ale ve špatných vztazích mezi některými spolužáky. Převládá v nich bezohlednost a násilí.

Jak se můžeš šikaně bránit?

Když se ptali jednoho zoufalého žáka, proč o svém trápení neřekl rodičům, odpověděl: „*Já nevím, když přijdu domů, tak se na to snažím nemyslet. A doufám, že už to bude lepší.*“ Myslet si, že to bude lepší, je omyl. Nikomu nic neříct, je strkání hlavy do písku, které situaci jenom zhoršuje. Nevzdávej to a udělej následující:

- Obrat' se na učitele, kterému důvěřuješ. Může ti skutečně pomoci, bude ti věřit a neprozradí tě.
- Svěř se svým rodičům.
- V případě, že nenajdeš odvahu říct to ani svým rodičům, zavolej na 116 111 (linka bezpečí), 283 881 250.

---

¹ Žáci byli s informacemi ohledně šikanování seznámeni na začátku školního roku, což stvrdili svými podpisy.

Příloha č. 2 - Přímé a nepřímé varovné signály šikanování

Přímé varovné signály šikanování mohou být např.:

- posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet;
- kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským až nenávislným, nebo pohrdavým tónem;
- nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu, nebo za něj platil;
- příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem;
- skutečnost, že se žák podřizuje ponižujícím a panovačným příkazům spolužáků;
- nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k nucení spoluúčasti na nich;
- honění, strkání, šťouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvláště silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí;
- rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout;
- žák se snaží bránit cestou zvýšené agrese, podrážděnosti, odmlouvání učitelům apod.

Nepřímé varovné signály šikanování mohou být např.:

- žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády;
- při týmových sportech bývá jedinec volen do družstva mezi posledními;
- při přestávkách vyhledává blízkost učitelů;
- má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený;
- působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči;
- stává se uzavřeným;
- jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje;
- jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené;
- zašpiněný nebo poškozený oděv;
- stále postrádá nějaké své věci;
- odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy;
- mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy;
- začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole;
- odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit.

Příloha č. 3 - Informace pro rodiče ohledně šikanování

1. Všimete si projevů, které by mohly být známkou šikany.
  - a) *Za dítětem nepřicházejí domů spolužáci nebo jiní kamarádi.*
  - b) *Dítě nemá kamaráda, s nímž by trávil volný čas, s nímž by si telefonovalo apod.*
  - c) *Dítě není zváno na návštěvu k jiným dětem.*
  - d) *Nechutí jít ráno do školy (zvláště když dříve mělo dítě školu rádo).*
  - e) *Dítě odkládá odchod z domova, případně je na něm možno při bedlivější pozornosti pozorovat strach.*
  - f) *Ztráta chuti k jídlu.*
  - g) *Dítě nechodí do školy a ze školy nejkratší cestou, případně střídá různé cesty, prosí o dovoz či odvoz autem.*
  - h) *Dítě chodí domů ze školy hladové (agresori mu berou svačinu nebo peníze na svačinu).*
  - i) *Usíná s pláčem, má neklidný spánek, křičí ze snu, např. "Nechte mě!"*
  - j) *Dítě ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně.*
  - k) *Dítě bývá doma smutné či apatické nebo se objevují výkyvy nálad, zmínky o možné sebevraždě.*
  - l) *Odmítá svěřit se s tím, co je trápí.*
  - m) *Dítě žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody (například opakovaně říká, že je ztratilo), případně doma krade peníze.*
  - n) *Dítě nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí.*
  - o) *Dítě je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, možná projevuje i zlobu vůči rodičům.*
  - p) *Dítě si stěžuje na neurčité bolesti břicha nebo hlavy, možná ráno zvrací, snaží se zůstat doma.*
  - q) *Své zdravotní obtíže může přehánět, případně i simulovat (manipulace s teploměrem apod.)*
  - r) *Dítě se vyhýbá docházce do školy.*
  - s) *Dítě se zdržuje doma víc, než mělo ve zvyku*

Zdroj: www.minimalizacesikany.cz

2. Jestliže se Vám dítě se svým problémem svěří, neodbývejte ho obvyklým: „Vyřiď si to sám.“ Dítěti důvěřujte, podpořte ho.
3. Pokud je to možné, zjistěte co nejvíce podrobností.
4. Informujte třídního učitele, výchovnou poradkyni, školního metodika prevence. Domluvíme se na dalším postupu řešení.
5. Podrobnější informace o šikaně na www.minimalizacesikany.cz

Příloha č. 4 - Stádia šikanování

První stádium: Zrod ostrakismu

Jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře. Je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, spřádají proti němu intriky, dělají na jeho účet „drobné“ legrácky apod. Tato situace je již zárodečnou podobou šikanování a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje.

Druhé stádium: Fyzická agrese a přitvrzování manipulace

V zátěžových situacích, kdy ve skupině stoupá napětí, začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako hromosvod. Spolužáci si na nich odreagovávají nepříjemné pocity například z očekávané těžké písemné práce, z konfliktu s učitelem nebo prostě jen z toho, že chození do školy je obtěžuje. Manipulace se přitvrzuje a objevuje se zprvu ponejvíce subtilní fyzická agrese.

Třetí stádium (klíčový moment): Vytvoření jádra

Vytváří se skupina agresorů, úderné jádro. Tito šířitelé „viru“ začnou spolupracovat a systematicky, nikoliv již pouze náhodně, šikanovat nejvhodnější oběti. V počátku se stávají jejich oběťmi ti, kteří jsou už osvědčeným objektem ostrakizování. Jde o žáky, kteří jsou v hierarchii nejnižší, tedy ti „slabí“.

Čtvrté stádium: Většina přijímá normy

Normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem. V této době získává neformální tlak ke konformitě novou dynamiku a málokdo se mu dokáže postavit. U členů „virem“ přemožené skupiny dochází k vytvoření jakési alternativní identity, která je zcela poplatná vůdcům. I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě – aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají při tom uspokojení.

Páté stádium: Totalita neboli dokonalá šikana

Násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Šikanování se stává skupinovým programem. Obrazně řečeno nastává éra „vykořisťování“. Žáci jsou rozděleni na dvě sorty lidí, které jsem pro přehlednost označil jako „otrokáře“ a „otroky“. Jedni mají všechna práva, ti druzí nemají práva žádná.

Stadia šikanování podle Michala Koláře, 1990, 1996, 1997, 2000 aj.

Příloha č. 5 – Formulář o výpovědi

VÝPOVĚĎ ŽÁKA O ŠIKANĚ NEBO UBLÍŽENÍ

Svědék – oběť – agresor (vhodné zakroužkujte)

Jméno:

Třída:

Třídní učitel:

Datům a čas zápisu:

Popis situace (co nejpodrobněji, kdo a jak ubližoval)

- 2) Kde a kdy k situaci došlo
- 3) Kdo byl přítomen (jména konkrétních svědků)
- 4) Jak dlouho šikana trvá
- 5) Další skutečnosti

Podpis zapisovatele:

Podpis žáka:

Podpis dalších přítomných:

O situaci ihned informovat školního metodika prevence, předat mu originál zápisu.

Pravidla při vyšetřování šikany:

- netlačit, nechat je říct to, co chtějí
- mít při vyšetřování **třetí osobu** proti obvinění ze strany rodičů

Základní formy:

- Fyzická šikana – bití, vydírání, loupeže, poškozování věcí, sexuální násilí
- Psychická šikana – nadávky, pomluvy, vyhrožování, zesměšňování